

Verslag vergadering Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit d.d. 15 februari 2024

- Aanwezig:** Rob van Hees (voorzitter)
Christian Braak (secretaris, ERM)
Monica Alkemade (Certificerende Instellingen; Hobéon; vervanger van Miranda Maring)
Stef Cuppens (Vakgroep Restauratie; Cuppens + Zn)
Michiel van Hunen (RCE)
Julia Hennig (Raad voor Vastgoed Rijksoverheid; Rijksvastgoedbedrijf)
Jacqueline van Dam (Ver. Architecten Werkzaam in de Restauratie – VAWR, Van Hoogevest)
Rients Anne Slotema (Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM / gemeente Leiden)
Nada Clare Miedema (Restauratoren, ICON)
Wim van der Maas (voorzitter bestuur Stichting ERM)
Taco Hermans (rapporteur URL 2007)
Ron Spaan (voorzitter BC URL 2014)
Bert Woudenberg (voorzitter NVVM)
- Afwezig:** Gert Tutert (Private Opdrachtgevers; SBKG)
Joop Heijdra (Provincies; Prov. Gelderland)
Isja Finaly (Federatie Instandhouding Monumenten – FIM; Ver. Hendrik de Keyser)
Berrie Endevoets (Platform gespecialiseerde aannemers; OrlyEndevoets)
Anne Marij Postel (Stichting ERM)

1. Opening, vaststellen agenda en mededelingen

Voorzitter Van Hees heet iedereen welkom. De agenda wordt vastgesteld zonder wijzigingen. Monica Alkemade vervangt nog steeds Miranda Maring. Anne Marij Postel notuleert vanwege ziekte op afstand.

2. Verslag van de bijeenkomst van het CCvD op 16 november 2023 + Actielijst

Het verslag wordt zonder wijzigingen vastgesteld.
De actielijst wordt aangepast aan de actuele situatie, zie bijlage.

3. URL 2007 Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling

Zie voor een uitgebreide beschrijving van het recente proces rond de totstandkoming van URL 2007 de agenda voor deze CCvD-vergadering. Christian Braak en Taco Hermans lichten ter vergadering nog een en ander verder toe en beantwoorden diverse vragen van CCvD-leden. Hermans licht onder meer toe dat URL 2007 primair is geschreven voor bouwhistorisch onderzoek en niet per se architectuurhistorisch onderzoek. Met een ander mandaat zou ook een richtlijn architectuurhistorisch onderzoek kunnen worden opgesteld (of een geïntegreerde richtlijn).

Op een vraag over eventuele bezwaren van het uploaden van rapporten in het register DANS, benadrukt hij dat indien gewenst de toegankelijkheid daarvan door derden op verschillende manieren kan worden beperkt.

Wat betreft de inhoud van het document constateert het CCvD dat de BC en de rapporteurs hun best hebben gedaan om alle zienswijzen en visies zo veel mogelijk in het document te integreren, en dat ERM voldoende voorwaarden heeft geschapen om de indieners van zienswijzen te horen en hun opmerkingen te verwerken. Het is niet mogelijk om recht te doen om alle verschillen in opinie. Er moeten nu knopen worden doorgehakt.

Er worden nog enkele tekstuele suggesties gedaan die Hermans zal verwerken. Ook zullen bijschriften worden toegevoegd bij de foto's.

Verder: Stichting Bouwhistorie Nederland heeft de wens aangegeven dat de rechten op actualisatie of beheer van URL 2007 bij een eventueel *staken van vernieuwing, staken van de actualisatie van de richtlijnen, of bij het staking van de stichtingsactiviteiten ERM* worden teruggegeven aan de oorspronkelijke opdrachtgevers van de eerste richtlijn, of aan de partijen die zitting hebben in de Begeleidingscommissie. Om dit te borgen is een 'Nadere Verklaring ERM' aangedragen (bijlage 3.4) met de wens dat St. ERM deze onderschrijft en hiermee instemt.

Het CCvD is van mening dat het niet wenselijk is om een dergelijke verklaring te tekenen met betrekking tot een specifieke richtlijn (nog afgezien van de inhoud daarvan). Afspraken over eigendom/beheer van richtlijnen bij beëindiging van de activiteiten van Stichting ERM zouden statutair vastgelegd moeten zijn. Dat blijkt echter nu niet het geval. Bij een statutenwijziging zou een specifieke partij (bijv. RCE) kunnen worden opgenomen als eigenaar/beheerder van de richtlijnen, of kan worden gesteld dat de richtlijnen ter beheer worden 'vrijgegeven'.

Wat betreft lessen te leren: stel bij een volgende richtlijn zijn er weer veel indieners van zienswijzen, dan is het wellicht beter om de afhandeling daarvan geheel te voltooien (en nog meer zorgvuldig te communiceren naar alle indieners) voordat een concept wordt ingebracht bij het CCvD. Dit betekent dus weer werken in de lijn van de ERM-Kwaliteitsstandaard (conform 4.7):

'De Stichting ERM stuurt het ingekomen commentaar door naar de begeleidingscommissie. De begeleidingscommissie verwerkt het binnengekomen commentaar in de tekst en maakt een overzicht van de wijze waarop het commentaar wordt verwerkt. Het overzicht van de commentaarverwerking uit de kritiekronde moet zo zijn dat het CCvD een duidelijk inzicht krijgt in de geleverde kritiek evenals de wijze waarop deze kritiek is verwerkt in de kwaliteitsrichtlijn c.q. is afgehandeld.

De begeleidingscommissie stuurt de gereedgekomen kwaliteitsrichtlijn naar het CCvD voor beoordeling op conformiteit aan dit Toetsingskader en inhoudelijke juistheid.

Hiervoor dienen de volgende documenten beschikbaar te zijn:

- *de kwaliteitsrichtlijn;*
- *een overzicht van de commentaarverwerking uit de kritiekronde van de kwaliteitsrichtlijn;*
- *de samenstelling van de begeleidingscommissie die de ontwerp-kwaliteitsrichtlijn heeft opgesteld;*
- *melding van de besluitvorming in de begeleidingscommissie indien deze niet unaniem is geweest.'*

Braak geeft aan dat wel een goede afweging moet worden gemaakt over hoeveel gewicht de zienswijzen krijgen in het proces. Anderzijds is het belangrijk dat indieners zich gezien voelen, zeker vanwege de tijd en energie die aan het inbrengen van een zienswijze wordt besteed, brengt Van Hunen in. Dat vraagt ook om een persoonlijke reactie. Een en ander afhankelijk van de mogelijkheden van ERM (ook budgettair). Al met al is de realisatie van URL 2007 een kostbaar proces geweest.

Besluiten:

- URL 2007 Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling (versie feb. 2024) wordt vastgesteld als definitieve versie, met inachtnaam van de opmerkingen.

- Deze versie wordt met positief advies voorgelegd aan het bestuur van Stichting ERM met het verzoek om de actualisatie te publiceren op de ERM-website en per 1 april in werking te laten treden (met een overgangperiode van een half jaar).
- Het CCvD wijst ondertekening van 'De Nadere Verklaring' zoals voorgesteld door Stichting Bouwhistorie Nederland af, en adviseert hierover negatief aan het bestuur.
- Het CCvD verzoekt het bestuur tot aanpassing van de statuten wat betreft afspraken over eigendom/beheer van richtlijnen bij beëindiging van de activiteiten van Stichting ERM.

Actie:

ERM informeert de indieners van de zienswijzen over de laatste ontwikkelingen rond URL 2007 en informeert hen over hoe de input van de bijeenkomst in januari is verwerkt.

4. Concept URL 4015 Beglazing

Zie de agenda voor een toelichting van het proces rond de totstandkoming van URL 4015. Ron Spaan licht ter vergadering verder nog een en ander toe.

De leden van het CCvD hebben nog diverse suggesties ter verbetering. Naast een aantal tekstuele en redactionele opmerkingen betreft dit ook inhoudelijke aandachtspunten die door Spaan zullen worden verwerkt. Inhoudelijke verbetering is onder meer nog wenselijk wat betreft afbakening van restauratiecategorieën, onder meer wat betreft schaalniveaus. Soms zijn specificaties te algemeen, en elders nog wat te specifiek.

Gevraagd wordt onder meer in de richtlijn toch iets meer aandacht te besteden aan glas-in-lood, onder meer in Bijlage 3. In woonhuismonumenten kan glas-in-lood immers onderdeel zijn van een raampartij met ook vlak glas, en dat heeft invloed op de keuze van voorzetramen (binnen/buiten). Het CCvD vraagt om minimaal een kanttekening over dit onderwerp. Ook de inhoud van Bijlage 8 wordt nog nader bekeken.

Besluit:

Na de aanpassingen door Spaan wordt het concept nog eens voorgelegd aan het CCvD en wordt het concept van URL 4015 vervolgens ter inzage gelegd voor openbare reactie.

In het concept worden ook passages opgenomen die betrekking hebben op de nieuwe wetgeving (zie ook onder punt 6).

Actie:

Aanpassen URL 4015.

5. Kennismaking en ervaringen uitwisselen met de Nederlandse Vereniging van Molenmakers (NVVM)

In de vorige vergadering heeft het CCvD een voorstel van de Nederlandse Vereniging van Molenmakers (NVVM) besproken, dat onder meer uitgaat van de NVVM als vereniging collectief te certificeren in plaats van de molenmakers individueel, met een steekproefsgewijze controle van individuele leden. Het CCvD heeft om verschillende redenen besloten om dit voorstel niet over te nemen.

De NVVM is dit keer uitgenodigd om beter met elkaar kennis te maken en ervaringen uitwisselen over certificering in de praktijk. Bert Woudenberg, voorzitter van de NVVM, is aanwezig. Hij zat in beginsel zelf niet in de begeleidingscommissie bij de actualisatie van de URL 3500 Molenmaker, maar is later wel blijvend aangeschoven. Hij licht ter vergadering het proces rond de totstandkoming nog een keer toe vanuit zijn perspectief als voorzitter van de NVVM.

Braak benadrukt dat de BC een advies uitbrengt aan het CCvD. En als die daarna nog wijzigingen wenst aan te brengen, wordt dat in de huidige procedure niet meer voorgelegd aan de BC. De inbreng van Woudenberg zou kunnen leiden tot een heroverweging van deze procedure. Verder vraagt Woudenberg aandacht voor de kosten van certificering van de molenmakers. Deze zijn in de ogen van NVVM te hoog, bij een bedrijfsgrootte van 2 tot 7 mensen (zoals die onder de molenmakers). Om meer molenmakers over te halen tot certificering moeten de kosten volgens de NVVM omlaag. NVVM heeft daarom een voorstel gedaan tot aanpassing van het certificeringsmodel (zie agenda).

NVVM zou graag dat men alleen lid van NVVM kan worden indien ERM-gecertificeerd. Want dan is er ook meer helderheid naar opdrachtgevers en kunnen de kosten worden doorberekend binnen opdrachten.

Braak spreekt waardering uit voor de inzet van de NVVM voor ERM-certificering en ook voor de financiële ondersteuning door NVVM aan leden bij de kosten van de initiële toets. Stichting ERM is zich bewust van de financiële lasten die certificering met zich meebrengt voor met name kleinere bedrijven, en is hierover ook in gesprek met de certificerende instelling. Het voorstel zoals door NVVM gedaan (als vereniging collectief certificeren in plaats van de molenmakers individueel, met een steekproefsgewijze controle van individuele leden) biedt volgens het CCvD (zie vorige vergadering) te beperkte controle, zou ongewenste precedentwerking hebben en is ook om andere redenen niet mogelijk (zoals eisen van NTA 8813). Zijn er andere opties? Het vanuit de overheid verplicht stellen van certificering lijkt vooralsnog geen haalbare optie. Een mogelijke denkrichting is wel om in de toekomst certificering meer te belonen (bijvoorbeeld als invloed op subsidiepercentage).

Van Hunen stelt dat het huidige certificeringsmodel ook belangrijke kwaliteitsgaranties biedt aan opdrachtgevers.

Verschillende CCvD-leden pleiten voor maatwerkoplossingen. Van der Maas (voorzitter bestuur) erkent dat kosten een aandachtspunt zijn, zeker voor kleinere bedrijven.

Woudenberg wijst erop dat molenmakers sterk regio gebonden zijn, en daarbij minder aan concurrentie winnen door te certificeren.

Van Hees belooft de suggesties van Woudenberg mee te nemen bij de komende discussies.

6. Aanpassingen ERM-Richtlijnen op de Omgevingswet/Wet Kwaliteitsborging

Zie voor een uitgebreide omschrijving de agenda voor deze vergadering.

Per 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet ingevoerd, evenals de Wet Kwaliteitsborging (Wkb). De Wkb wordt gefaseerd ingevoerd. Monumenten (beschermde rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten) vallen nu daar nu nog niet onder.

Enkele aanpassingen in Burgerlijk Wetboek zijn per 1 januari 2024 doorgevoerd voor werk aan monumenten, namelijk:

- *Aansprakelijkheid.* De aannemer blijft 20 jaar lang aansprakelijk voor gebreken die bij de oplevering van het werk niet zijn ontdekt, tenzij deze gebreken niet aan de aannemer zijn toe te rekenen.
- *Waarschuwingsplicht.* De aannemer heeft bij het aangaan of het uitvoeren van een overeenkomst de plicht om de opdrachtgever te waarschuwen voor onjuistheden in de opdracht, voor zover hij deze kende of redelijkerwijs zou moeten kennen.
- *Overdrachtsdossier.* De aannemer moet (tenzij vooraf anders afgesproken) bij de gereedmelding van het werk een dossier aan de opdrachtgever overhandigen met onder andere tekeningen van de definitieve situatie, berekeningen en onderhoudsvorschriften. Bij deze voorwaarden gelden soms beperkingen.

Het CCvD heeft deze wijzigingen doorgevoerd in URL 4015, voor zover van toepassing. Op de wijze daarvan is nog wat commentaar geleverd.

Besluit:

Naar aanleiding van opmerkingen wordt een nieuwe versie opgesteld van URL 4015. Dit document zal ook als leidraad gelden voor aanpassingen van andere ERM-richtlijnen.

Actie:

Aanpassen van URL 4015.

7. Mededelingen en rondvraag

- Cuppens stopt begin maart als directeur van zijn bedrijf, maar blijft nog even aan als lid van de CCvD.
- Slotema vraagt aandacht voor het digi-toegankelijk zijn van de website van ERM. Deze voldoet niet aan de eisen. Braak meldt dat een update van de website de aandacht heeft van ERM.
- Braak meldt dat ERM nieuwe bestuursleden heeft verwelkomd (Hundertmark, Wienbelt en Vesters). Hundertmark vertegenwoordigt bouwhistorici. Mogelijk is een bouwhistoricus ook een goede aanvulling voor de CCvD?
- Van Hees doet melding van de studiedag op 19 april 2024 in Ede van WTA Nederland-Vlaanderen over 'Installatie versus monument', zie <https://www.wta-international.org/de/nationale-gruppen/wta-nederland-vlaanderen/>

8. Afsluiting

Van Hees sluit de vergadering.